

**השבוע בגליון**

♦ חובה לקרוע את ציציות הטלית ברחובה של עיר!

♦ "טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!

♦ מצוות הפרשת חלה על פשטידת בשר

♦ דובדבנים כהפרשת "חלה"

♦ הפרשת תרומה על טעם הפרי שנבלע בסכין

♦ אוכל אסור נטול איסור

♦ ההבדל בין יין מתוק למי ים ובין מי גשמים למי מעיינות

♦ אילן שינק מבור ביוב

♦ כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים

♦ בין מים למים - בין מי גשמים למי נהרות

♦ טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

**ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם**  
להצטרפות: [meorot@meorot.co.il](mailto:meorot@meorot.co.il)

**דבר העורך**

**סיפורי הדף היומי**

פועל קוריאני מסור ודייקן, סיים להבריג את המכסה המבריק של גלגל המכונות במפעל הרכב "יונדאי" שבקוריא, טפח על מכסה המנוע שלה ושילח אותה לאוניית המשא בדרכה לארץ ישראל. הוא לא ידע, כי בזה הרגע הוא סיים את בנייתו של... בית מדרש על קפיצים!

**נשמע הזוי?** לא במאורות הדף היומי.

**הרב ח. י. שליט"א** והרב ב. פ. שליט"א, מרבני בית מדרשנו, מקדישים מזמנם לפעילות תורנית בעיר הרצליה.

**"בשבוע** שעבר", הם מספרים וחיוך על פניהם, "הופענו בשעה היעודה לבית המדרש שבו היינו אמורים למסור שיעור, כל אחד לקבוצה אחרת, ונוכחנו, כי חברי השיעור של הרב פ. עומדים מחוץ למבנה וגמרותיהם בידיהם. התברר, כי חלק המבנה שבו נמסר השיעור נעול על מסגר וברית, ובהעדר מפתח, תהו הנוכחים כדת מה לעשות באות יום.

**"עמדת** איתם ביחד", הוא מספר, "ואז נשמע קולו של אחד מחברי השיעור: כבוד הרב, מה הבעיה, נלמד במכונית שלי. על השיעור אנחנו לא מוותרים. וכך, חלק מחברי השיעור נכנסו לתוך המכונית, החלק האחר התיישב על כסאות פלסטיק סביבה, בעל המכונית הדליק את האורות הפנימיים של הרכב, ואש התורה הוצתה בלהט.

**עוברים** ושבים התקרבו בחשך ושאלו: "יש חדשות מיוחדות? קרה משהוא? הא? מה אתם עושים, לומדים?" הרימו גבה או שניים והמשיכו בדרכם, <<

דף עה/א נותן טעם ברוב לאו דאורייתא

**"טעם כעיקר" - יש לעשר את הסכינים!**

במסכת עבודה זרה [מאורות הדף היומי] כרך ז' מסכת עבודה זרה, מאמר "דינו של מאכל שבושל במזיד בכלי שאינו בן יומיו" התייחסנו בהרחבה למושג "טעם כעיקר", הקובע כי טעם של מאכל, כמוהו כמאכל בעצמו, וכל דיני המאכל עליו. לפיכך, כאשר שני מאכלים התבשלו יחדיו, אין מתייחסים אל המאכל הקטן כ"מיעוט" בתוך "רוב", שהרי טעמו של המיעוט מורגש בכל המאכל, וממילא אינו מיעוט. בשורות הבאות, נתמקד בנידון אקטואלי ובחקירה יפה בדין "טעם כעיקר".

**מצוות הפרשת חלה על פשטידת בשר:** מאחר ש"טעם כעיקר", ועלינו להתייחס אל טעם המאכל כאל המאכל בעצמו, יתכן מצב שאדם יקיים מצוות הפרשת חלה על... בשר! הכיצד? ובכן, כאשר לפנינו מאפה עם בשר, הרי טעם המאפה חדר לתוך הבשר. מעתה, יש לאחוז בחתיכת מאפה ולהפריש אותה כמצוות חלה הן על המאפה והן על טעם המאפה שבבשר... (עיין "בית יוסף" י"ד סימן שכ"ד, ש"ך שם ס"ק כ"ד, "מחנה אפרים" ה' מעשר פרק י"ב, "חזון איש" דמאי י"ג ה').

**דובדבנים כהפרשת "חלה":** לא זו בלבד, אלא שה"חזון איש" זצ"ל (דמאי שם) אף פסק, כי ניתן להפריש "חלה" מדובדבנים. וכגון, דובדבנים שנאפו עם עיסה, ספגו ממנה טעם ומאחר ש"טעם כעיקר" ניתן להתייחס אל טעם העיסה שבדובדבן כעיסה עצמה, ולהפריש את הדובדבן עם טעם העיסה כ"חלה" [ועיין ב"חזון איש" שם, ט"ו ט', בכמות ההפרשה בתרו"מ, ובדין חילול מעשר שני].

**הפרשת תרומה על טעם הפרי שנבלע בסכין:** אכן, מאחר ש"טעם כעיקר", יהודי שהביא לביתו פירות "טבל", חתכם בסכין ולאחר מכן הפריש מהם תרומות ומעשרות, עליו לכוון בשעת ההפרשה גם על טעם הפירות שנבלע בסכין, שהרי טעם זה "טבל" הוא. אולם, גם אם לא כיון כן בשעת הפרשת התרומות והמעשרות, לדעת כמה מן הפוסקים, יש להקל בדיעבד (עיין רמב"ם הל' תרומות פ"ד הל' כ"א), משום שחכמים התנו שכל הפרשת תרומות ומעשרות תחול גם על טעם הטבל שנבלע במקומות שונים (ראה "דרך אמונה" ביאור ההלכה ד"ה "שתנאי בי"ד הוא").

**היש איסור חמץ בטעם חמץ?** עדיין שומה עלינו לברר שאלה יסודית. נוכחנו, כי טעם המאכל נושא בחובו את כל דיני המאכל שממנו יצא. והנה, הראב"ן (עבודה זרה דין ש"ג) פוסק, כי המשהה בביתו בפסח כלים שטעם חמץ בלוע בהם, **אינו עובר על איסור** "בל יראה ובל ימצא". מוכח, לכאורה, כי רק כאשר הטעם מתערב במאכל אחר, מתעוררות התכונות המוטבעות בו מכח המאכל שממנו יצא והוא נחשב כ"אוכל", אך כל עוד הטעם בלוע בכלי הוא אינו "אוכל", ולפיכך, אינו נחשב "חמץ". מעתה, יש להבין, כיצד ניתן להפריש תרומות ומעשרות על טעם הבלוע בכלי, הרי כפי שטעם זה אינו "חמץ" משום שאינו אוכל, כך גם אין הוא "טבל" משום שאינו אוכל?

**זעילוי נשמת**

הר"ר **חיים אהרון ברלינר** ז"ל  
ב"ר ישראל יצחק הי"ד  
נלב"ע ט"ו בכסלו  
**תנצב"ה**  
הנוצח ע"י חתנו ובתו  
**אבי ומאירה שנור** שיחיו

**זעילוי נשמת**

הר"ר **משה אליה פרת** ז"ל  
ב"ר שמואל דוד ז"ל נלב"ע י"ב בכסלו  
ורעייתו **שרה מרים** ע"ה  
ב"ר נח ז"ל נלב"ע י"ז בתמוז  
**תנצב"ה**  
הנוצח ע"י בתם וחתנם  
**דוד ודבי רבינוביץ** שיחיו - פ"ת

**זעילוי נשמת**

הר"ר **שמואל צבי הרמן** זצ"ל  
ב"ר משה זצ"ל  
מח"ס א"י ובעיותיה באורם של חז"ל  
נלב"ע י"ב בכסלו תשנ"א  
**תנצב"ה**  
הנוצח ע"י ידידיו  
הר"ר **יוסף ונעמי וינר** שיחיו - פ"ת



**אוכל אסור נטול איסור:** לשאלה זו, שעורר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ("מעדני ארץ" ה' תרומות פ"ב סוף הל' א'), מתייחס הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל ("דרך אמונה" ה' תרומות פ"ד הל' כ"א בביאור ההלכה), המבאר, כי למרות שכל זמן שהטעם מבודד ואינו מעורב באוכל, לא חלו עליו בפועל האיסורים של המאכל ממנו יצא, אך כבר כעת הוא מכונה "אוכל", אלא שהוא נטול איסורים. ממילא, לפנינו אוכל שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, ואין כל עילה לכך שלא ניתן יהיה להפריש ממנו, למרות שהאיסורים הנובעים מאי ההפרשה, אינם באים לידי ביטוי במצבו הנוכחי [עין שם שהוכיח את דבריו, וסיים "ואכתי צע"ק בכ"ז"].

דף פ/א בל תגרע

### חובה לקרוע את ציציות הטלית ברחובה של עיר!

בסוגייתנו אנו מתוודעים למצוות לא תעשה "בל תגרע" (דברים יג/א). בכל הש"ס מובאת דוגמא בודדת בלבד לאיסור זה, לגבי כהן שעסק בעבודת זריקת דם הקרבן על המזבח. עיתים, עבודת הזריקה כוללת ארבע "מתנות", נתינות, על גבי המזבח, וכהן שביצע שלש מתנות בלבד, עבר על איסור "בל תגרע", שהרי גרע ממצוות התורה.

הגאון בעל ה"שאגת אריה" זצ"ל, מצדד בספרו "טורי אבן" (בסוף "אבני מילואים" לר"ה כח), כי באיסור "בל תגרע" נצטוונו, לבלתי עשות מצווה חסירה, לא בשלמותה, כאותו כהן, שנתן שלש מתנות על המזבח במקום ארבע. אולם, מי שביטל מצוות עשה ולא ביצע את המצווה כלל, אמנם עבר על "ביטול עשה" אך לא עבר על איסור "בל תגרע", שעניינו **חיסור מקיום מצווה** ולא אי עשייתה כלל.

על בסיס ידיעה זו, מעלה ה"טורי אבן" הנחה מעניינת. אם יהודי עשה מצווה חסירה, באופן שעל ידי כך נחשב כמי שכלל לא קיים את המצווה, לכאורה, לא עבר על "בל תגרע", שכן, רק המקיים מצווה שלא בשלימות עבר על איסור זה, אך מי שבעקבות החסרון נחשב כמי שלא קיים כלל את המצווה, לא עבר על "בל תגרע".

אם ברצוננו לבדוק את נכונותה של הנחה זו, נתור אחר דוגמא הלכתית שכזו, של חסרון במעשה המצווה המבטל לחלוטין את קיום המצווה, ונבדוק אם אותו אדם עבר על "בל תגרע". ובכן, אחת הדוגמאות המובהקות לכך היא, באדם שניסה לקיים את מצוות ארבעת המינים על ידי שלשה מינים בלבד. יהודי זה, לא נחשב כמי שקיים **חלק** מן המצווה, משום שבהעדר אחד המינים, אין משמעות לשלשה הנותרים. לכאורה, לא עבר אדם זה על "בל תגרע", שהרי לא קיים מצווה חסירה, אלא לא קיים מצווה כלל.

והנה, כתב ה"טורי אבן", ב"ספרי" (פרשת ראה) כתוב במפורש, כי המפחית מארבעת המינים, עובר על איסור "בל תגרע"! הרי לנו, כי גם המקיים מעשה מצווה חסירה עובר על "בל תגרע", אף על פי שלא נחשב כמי שקיים מצווה כלל.

קביעה זו, הובילה את הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל להורות, כי פעמים שעל אדם לקרוע את ציציותיו! שהנה, נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סימן י"ג סעיף ג'), כי אדם המהלך ברחובה של עיר ומגלה שאחת מציציות בגדו נקרעה, ימהר לביתו כדי להסירו, שהרי אסור ללבוש בגד בעל ארבע כנפות ללא ציציות, אך אין הוא חייב להסירו ברחוב, משום "כבוד הבריות". בקשר לכך, כתב הגר"ע איגר זצ"ל (בהגהות על ה"שולחן ערוך" שם), כי מכל מקום, עליו להתיר את שלושת גדילי הציצית האחרים המחוברים לבגדו. זאת, מאחר שבעודם מחוברים הרי הוא מקיים מצוות ציצית בחסרון, שלש כנפות במקום ארבע והוא עובר על איסור "בל תגרע", ולפיכך, עליו להתירם, ואזי יעבור רק על ביטול עשה של מצוות ציצית... [מצוות "לא תעשה" לא הותרה משום כבוד הבריות].

בהמשך דבריו, מוסיף הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל נקודה חשובה להשלמת העניין. ביארנו, כי המקיים מצווה בחסרון, עובר על איסור "בל תגרע", למרות שלא נחשב כמי שקיים את המצווה. יתכן, אומר הגר"ע א', כי רק הלוש ציצית חסירה **לשם מצווה** עובר על איסור בל תגרע, אך אם אינו מתכוון לקיים מצווה, מדוע יעבור על בל תגרע. הרי מצווה - אינו מקיים, כך שאין בידיו מצווה חסירה, והוא אף אינו מתכוון לקיים מצווה חסירה, על מה, איפוא, ייענש. דווקא זה המתכוון לקיים מצווה חסירה, ככהן המוזכר בסוגייתנו שניסה לקיים מצוות זריקה על ידי שלש מתנות במקום ארבע, עובר על איסור, לא כן, זה שאינו מתכוון למאומה. לפיכך, כתב, יתכן, שאם לאחר שנתלשה ציציתו, אותו אדם אינו מכוון לשם מצוות ציצית, אין מוטלת עליו החובה להתיר את שאר ציציותיו, אלא ימהר לביתו ויסיר את הבגד מעל גופו [וע"ע בעיקר דברי ה"טורי אבן" הנ"ל בשו"ת "בית הלוי" ח"א סימן מ"ב ועיין ב"ביאור הלכה" סימן ל"ד סוף סעיף ב'].

כשבלבם הרהור קטן, ללא ספק, על כך שהתורה הקדושה כה אהובה על לומדי השיעור. **היה זה השיעור המרתק ביותר שמסרתי בימי חיי.**

★ ★ ★

**הרב י. ש. שליט"א,** מרבני בית מדרשנו, מבקש לספר על תופעה אנושית מרתקת ביותר, לה היה עד בשיעור הדף היומי הנמסר על ידו.

**אני** מוסר שיעור בדף היומי כבר כמה שנים, באחד מבתי הכנסת המפוארים באיזור גוש דן.

**גבאי** בית הכנסת הוא אדם בעל דעה עצמאית, שאינו חושש להביעה בכל מקום שנראה לו כי יש צורך בכך. באתי איתו במגע מידי יום, מאחר שהוא משתתף בשיעור הדף היומי באופן קבוע, ומשכך, התרגלתי לאופיו ולמהלכו.

**לקראת** סיום מסכת לפני כמה שנים, ביקשתי את רשותו להזמין לסעודת הסיום מרצה מוכבד, בעל פה מפיך מרגליות והוא נתן את הסכמתו.

**מה** אומר ומה אדבר. הרב האורח החל לדבר בשטף, הדברים קלחו מפיו ובהתרגשותו החל למסור בפניהם שיחה מוסרית, שכמוה ניתן לשמוע בהיכלי הישיבות לפני התקיעות. בחשש רב הפנתי את עיני לעבר הגבאי המכובד, וראיתי יושב מתוח כשזרועותיו שלובות ואגרופיו קמוצים בעצמה בלומה. חששתי לבראותו. עיניו בלטו בכעס והוא גחן בדריכות לעבר הנואם.

**ארבעה** פרקי תהילים נשאתי בלחש, עד שהמרצה סיים את דבריו הנלהבים. ברוך ה' לא קרה מאומה **אני** לא נשאתי את פני לשוחח עם הגבאי על מה שאירע. עם סיום הערב נחפזתי לביתי, ומעולם לא דיברנו על הנושא.

**חלפו** עברו להן מספר שנים, וכפי שכל מגידי השיעורים יודעים, חווים ומרגישים, גם חברי השיעור "של", השתנו עם הזמן. אני מתכוון לכך, שמאמר חממינו זכורנום לברכה, כי התורה הקדושה הרי היא סם חיים לאדם, לא דילג מעל לראשם. אנשים זועמים מתרככים, בני אדם קצרי רוח נרגעים קמעא, בעלי חוש ביקורת לומדים לראות גם את הטוב שבזולת, ובכלל, אט אט אנשים הופכים לבני אדם שנעים מאד לשהות בחברתם. התורה מכילה את כל הטוב שבעולם, ומי שטועם ממנה מתמלא בצוף מתוק שאין כמוהו.

**לקראת** הסיום האחרון הגבאי פנה אלי וביקש ממני להזמין את... המרצה ההוא. חשבתי שהוא הספיק לשכוח מה אירע אז. אני לא שכחתי. באותו מעמד הבטחתי לעצמי, שלעולם לא אכניס את עצמי לאירועים מביכים כל כך. לפיכך, הזכרתי לו בעדינות "אתה מתכוון לרב ההוא שדיבר כאן בהתלהבות על..." הוא לא הניח לי להשלים את המשפט. "כן, בוודאי, הוא מדבר נהדר..."

**הוא** בא. מסר הרצאה מרתקת גם הפעם, שתוכנה זהה, פחות או יותר לדרשה שנשא בפעם הקודמת. הפעם הזו הגבאי המכובד ישב נינוח על כסאו, וככל שהרב המרצה הגביה את קולו והתרגש, נענע הגבאי בראשו בקצב גובר והולך, כמסכים עם כל מילה שנאמרת.

**נכון של הדף היומי.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.  
פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

**בברכת התורה, העורך**



## פנינים

## ההבדל בין יין מתוק למי ים ובין מי גשמים למי מעיינות

סוגייתנו דנה בשאלה יסודית בהלכות תערובת: "יש בילה או אין בילה?", היינו: כאשר שני משקים מעורבים ביחד, האם עלינו לחשוש שקיימים חלקים מסויימים בתערובת שאינם בליל של שני המשקים יחדיו כי אם של אחד מהם בלבד, או שמא, "יש בילה", ואין בנמצא בתערובת חלק של אחד המשקאות בלבד. כדי לסבר את האוזן בדבר השפעת הכלל "יש בילה" על עולם ההלכה, בחרנו בשאלה מעניינת שהועלתה על שולחן הפוסקים בירושלים, לפני שנים רבות.

**אילן שינק מבור ביוב:** מעשה באילן שצמח סמוך לבור ביוב, וינק ממנו את מימיו. יהודי ירא שמים שהתגורר בסמוך, הסתפק, שמא בשבת אסור לו לשפוך מים בכיור ביתו ובשאר מקומות השופכין, שהרי המים זורמים אל בור הביוב ונמצא, שהשקה בשבת את האילן! אמנם, הבור מלא במים גם לפני כן, אך מאחר ש"יש בילה בלח", עלינו להניח שכל טיפת מים שנכנסת אל הבור מתערבת בכל המים המצויים בו, וממילא, האילן ינק בשבת גם ממימיו! שאלה זו נידונה רבות בספרי הפוסקים, היו שהצדיקו, היו ששללו, ומאחר שעיקר הנידון נסוב סביב הלכות שבת, נדון בה בעזרת ה' בהרחבה במסכת שבת (עיין שו"ת "הר צבי" אור"ח ח"א סימן קל"ה, שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סימן ה' וסימן צ"א).

למרות שנפסק להלכה ש"יש בילה", הפוסקים חיוו את דעתם לגבי סוגי משקים יוצאים מן הכלל, שאינם מתערים בוודאות במשקה הנבלל בתוכם, עד שנוכל לקבוע ללא ספק כי "יש בילה" ה"חוות יאיר" זצ"ל (שו"ת סימן ק"ט), וה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת י"ד סימן ר"ד), מצטטים את הגמרא במסכת מכות (ד/א), שם נאמר, כי אם חבית יין נפלה לים הגדול ונשברה, אין לטבול מיד באותו מקום, שמא לא יטבול הטובל אלא ביין שיצא מן החבית ולא במי הים (עיין שם בתוס' ד"ה "אמר"). לכאורה יש להבין, לו "יש בילה בלח", מדוע יש לחשוש כי הוא טבל ביין בלבד ולא במי הים, וכי לא התערב היין במים, הרי "יש בילה"?

**כשיין מתוק נבלל במי ים מלוחים:** ה"חוות יאיר" זצ"ל מתרץ, שמדברי ה"כסף משנה" (הל' מקואות פ"ו הל' י') עולה, כי דווקא כאשר מים **נשפכים** לתוך מים אחרים, בלילתם מושלמת מיד. אולם, החבית הלזו נפלה אל הים ונשברה בתוך המים, ויינה זרם מתוכה מעדנות אל המים ולא נשפך אליהם, ולפיכך, במקרה זה יש להמתין מעט עד לבלילה מושלמת של היין במים [עם זאת, הוא מעיר, כי תירוץ זה אינו מניח את דעתו, שהרי הטובל מערב את היין ואת המים על ידי טבילתו]. ואילו בעל ה"חתם סופר" זצ"ל, מביא מדברי הריטב"א (מכות שם), כי ההבדל בין הסוגיות נובע מכך, שיין מתוק מתקשה להבלל באופן מוחלט במי ים מלוחים.

על הבדלים מהותיים בין... מים למים, מספר הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סימן קכ"ח), כאשר נוכח בזאת במו עיניו בבדיקה שערך מומחה למים. הנידון ההלכתי שבו עוסק בעל ה"שבט הלוי" בתשובתו זו, הוא בעניין "השקה" - חיבור, בין "מי האוצר" שבמקווה, שהם מי גשמים, לבין מי המקווה הרגילים. מאחר שיש לטבול במי גשמים בלבד ולא במים שנשאבו בכלים, קיים בכל מקווה "אוצר" שבו אגורים מי גשמים שנצברו בתוכו בטרם יצקו את גג המקווה, ובמשך שנים רבות אותם מים משמשים את מי המקווה על ידי חור שמחבר בין ה"אוצר" למקווה, ומקנה למי המקווה מעמד של מי גשמים. אחת המשימות הכבדות המוטלות על מתכנני מקוואות היא, לבנות את ה"אוצר" ואת המקווה בצורה כזו שמי הגשמים לא "יברחו" עם הזמן, בכל פעם שמחליפים את מי המקווה, ולבסוף יתמו [יש אפשרות של הכשר מקוה דרך "זריעה", ואינו קשור לנושא שלפנינו].

**בין מים למים - בין מי גשמים למי נהרות:** בתשובתו זו, דן הגר"ש ואזנר זצ"ל בהצעה שהועלתה, למקם את ה"אוצר" מתחת המקווה ולא בסמוך אליו, ועל ידי כך יוסר החשש שמי הגשמים יתחלפו במים שאובים, שכן, אין זה הגיוני שהמים השאובים, מי המקווה העליונים, ידחקו לחלוטין את מי הגשמים שתחתם. אולם, אותו מומחה למים טען, כי מי גשמים קלים יותר ממי מעיינות! והא ראייה, אם נטיל באותה קערה מי גשמים ומי מעיינות, מי הגשמים יצופו למעלה. אמר ועשה מעשה. נטל המומחה מי מעיינות, הטיל בהם צבע שלא הוסיף למשקלם, ועירבם עם מי גשמים. לאחר זמן, מי הגשמים צפו למעלה! מכאן, שהפתרון המוצע, למקם את ה"אוצר" מתחת למקווה, נושא בחובו בעיה חדשה, מאחר שמי המקווה הם מי ברז שמקורם במעיינות ותוך מספר שעות הם ישקעו למטה, לתוך ה"אוצר", ומי הגשמים יצופו למעלה, וחסל "אוצר". עם זאת, ניתן לשמר את מי ה"אוצר" על ידי חימום קפדני ותמידי של מי המקווה, או אז, מי המקווה החמים ישארו למעלה ולא ירדו למטה, שהרי, כידוע, מים חמים עולים למעלה ומים קרים יורדים למטה [ראוי לציין, שנידון זה של "מקווה על גבי מקווה" דברו בו בתשובות האחרונים, והרבה צידדו שלא יעשו כן, ויש שגם פסלו את הדבר. עיין "דברי חיים" ח"ב סימן פ"ח, שו"ת "אגרות משה" י"ד סימן ס"ה ועוד רבים].

דף עט/א אמרו עליו על הלל הזקן  
**זכר להלל...**

מדי שנה, בליל פסח, כשהגיעו בקריאת ההגדה אל "זכר למקדש כהלל", היה רבי גדליה סילברסטון, רבה של וושינגטון, אומר אל המסובים:  
**מן** הראוי לעשות זכר להלל לא רק באכילת מצה ומרור, אלא אף בשאר ענייניו של הלל: להיות ענוותן כמותו (ראה שבת ל/ב) ולמסור את הנפש על לימוד תורה - לשמוע דברי תורה כששולג יורד (ראה יומא לה/ב). אף בדברים שאינם קלים כל כך יש לנהוג כהלל... (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א ומרורים

## המרור אינו מר!

"אני מבטיח באמונה" - כותב רבי עקיבא איגר במכתב לציבור - "כי מי שיעשה המצוה בחשק ויחשוב בשמחה בזה הרגע אני מקיים מצות בורא, כמעט שלא ירגיש מרידות כלל" (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א על מצות ומרורים יאכלוהו

## הפכים במצוה ומרור

המרור, כתב הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ב"פעמי קול תורה", נאכל לזכר המרידות שהיתה במצרים. מאידך, מכואר בקדמונים שהוא טוב להטעים את הבשר. **ואילו** המצה, היא זכר לחירות, כידוע, ומאידך היא גם זכר לעבדות, שכן היתה אז מאכלם של עבדים. **ההפכים** הללו באים להורות, כי "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", בתוך הגלות והרע, נעוצות כבר הגאולה והפדות...

דף פ/א עברת על בל תוסיף

## "בל תוסיף" באיכות

בכלל איסור "בל תוסיף", כתב ה"חתם סופר" זצ"ל, הוא האיסור להגדיל דבר ולרוממו מעבר לאשר הוא. גם לצעוק על אודות מנהג, שוודאי חמור הוא, אבל הוא רק מנהג בסופו של דבר, ולומר עליו שהוא מצוה מן התורה, גם זה בכלל בל תוסיף...

דף פ/א הרי הוא עובר על בל תוסיף

## כל המוסיף גורע

מדוע אסרה תורה להוסיף על דבריה? תינח האיסור "בל תגרע" אולם "בל תוסיף"? מה רע בכך?

## משל המגיד מדובנא משל:

ירד אדם אצל שכנו ושאל ממנו פטיש. לאחר זמן שוב ירד הלה והשיב את הפטיש כשעמו פטיש קטן **מה** זה? תמה הממשל.

## פטישך ילד אותו, ענה השואל.

**ראה** הלה עם מי יש לו עסק, נטל את הפטיש ואת "ילדו" בלא להוסיף דבר.

**לאחר** שבוע בא השואל וביקש בהשאלה כף ושוב, כבראשונה חזר עם הכף כשעימה - כפית.

**מה** זו?

## הכף ילדה בת, והרי היא שלך.

**נטל** הלה את הכף והכפית כשהוא מלעג בסתר לשטותו של זה.

**עוד** שבוע חלף, והאיש בא וביקש בהשאלה פמוט של כסף. השכן היה מאושר: אם גם הפמוט ילד ירויח רווחים נאים...

**עבר** שבוע, חלפו שבועיים, תם חודש והלה אינו חוזר. טרח עלה ודפק אצלו:

מה בדבר הפמוט שהשאלתי לך?

**מה?**

**מה?** פמוט יכול למות? מה אתה סח שטויות! השיבהו!

**מה** כידע? פשוט הוא הדבר. אם פטיש וכף יכולים ללדת, אף פמוט יכול למות!

**זהו**, אמר המגיד מדובנא, שהזהירה התורה, בל תוסיף ובל תגרע. אם תוסיף, סופך שאף תבוע גם לגרוע. אמור תאמר, אם ניתנה לי הרשות להוסיף יכולני גם לגרוע פה ושם. במטותא, אל תיגע בתורה כלל! כל המוסיף - גורע...

דף פכ/ב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו

## טריפה - ערוב

מן הפסוק (שמות כב/ל) "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", דורשת סוגייתנו כי בשר קדשים שיצא ממחיצתו, נאסר.





דף פ/א הזאה כל שהוא מטהרת

## טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

כידוע, טמא מת נטהר על ידי הזאה מ"מי חטאת", הלא הם מי מעיין שבתוכם פוזר אפר פרה אדומה. לא כל מים ראויים לשמש כ"מי חטאת", והמשנה במסכת פרה (פרק ח') מסווגת את סוגי המים שאינם ראויים לשמש כ"מי חטאת". גמרתנו דנה במחלוקת חכמים ורבי אליעזר (פרק פ' משנה א'), לגבי טיפת מים פסולים, שנפלה לצלוחית מי חטאת. חכמים פסלו את מי החטאת לשימוש, ורבי אליעזר הורה להזות פעמיים על הטמא. בדעת רבי אליעזר מבארת גמרתנו [לדעת רב אשי, על פי גירסת רש"י], כי די בהזאת כמות זעירה של מי חטאת כדי לטהר את הטמא, וממילא, אם מזים עליו פעמיים, בוודאי שהזאת עליו טיפת מי חטאת, שכן, אף אם נחשוש שהטיפה הראשונה, היא היא טיפת המים הפסולים שנפלה למי החטאת, תבוא הטיפה השנייה ותסלק חשש זה [אולם, אין די בהזאה אחת, משום שלדעת רבי אליעזר "אין בילה", ויתכן שטיפה זו עומדת בפני עצמה].

בעלי התוספות (ד"ה "רב אשי") בסוגייתנו, מעירים על כך הערה מעניינת: "היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתיים". כלומר, עלינו לקחת בחשבון, כי טיפת המים הטמאים שנפלה למי החטאת, עלולה להתחלק לשתי טיפות, ויתכן, כי שתי ההזאות, לא היו אלא משתי חלקים של אותה טיפת מים פסולים... על אחר, מוסיף בעל ה"תוספות יום טוב", כי כל הלומד מעט מענייני הטבע יודע, כי אין סוף לאפשרות החלוקה של עצמים, וכל חלקיק יכול להתחלק בלי גבול. נושא מרתק זה, מעסיק את טובי החוקרים זה שנים רבות, ומעניין לגלות, כי לשאלה עתיקת יומין זו מתייחס גם הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (ח"א פרק ע"ג), המביא בשם פילוסופים בני זמנו, כי המציאות הגשמית מורכבת מחלקיקים קטנים שאינם ניתנים לחלוקה. ואילו אחרים (שם ח"א פרק ע"א) חלקו עליהם בתוקף, וטענו כי אין חלק שאינו ניתן לחלוקה, ובדעה זו מחזיקים רוב הראשונים שעסקו בנושא (ראה "אמונות ודעות" לרס"ג, מאמר א', "מקור חיים" לרבי שלמה אבן גבירול שער ב', ור"י אבן שמואל במבוא למורה נבוכים ח"ב).

תירוץ נאה על קושיית התוספות, מובא בספר "שלום רב". אמנם, כל טיפה יכולה להתחלק לאין סוף חלקים, אך אין בכך כדי להעלות חשש שמא שתי ההזאות לא היו אלא שני חצאים של אותה טיפת מים פסולים. שכן, את מי החטאת הזו על הטמא באמצעות אגודת איזוב. כדי שטיפת מים הצמודה לאגודת האיזוב, תתנתק הימנה בהניף הכהן את אגודת האיזוב, עליה להיות בעלת משקל מסוים, כך שבעת התנופה היא תצבור תאוצה, ולבסוף תתנתק מן האיזוב. אולם, טיפת מים כה זעירה, חלקיק של חלקיק מים, תשאר צמודה לאגודת האיזוב, וכלל לא תתנתק ממנה. שומה עלינו, איפוא, להניח, כי אין כל ספק שאחת מן ההזאות לא היתה מן המים הפסולים בלבד...

**טריפה'** מסביר ה"תורה תמימה" (שם) עניינו ערבוב, כמו "טרף בקלפי", "ביצה הטרופה בקערה". זהו שדרשה הגמרא "ובשר הגיע עד תכליתה, באה התורה תאכלו", בשר שהתערב, בשר קדשים שיצא מחוץ למקום הקדוש, אין לאכול.

דף פב/ב מילתא דאתא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא **אף הסברא - פסוק**

ומדוע אכן טרח וכתב לה קרא? לפי שקל וחומר הוא **סברא**. יכול אדם לחשוב שהוא מבין היטב את התורה, וכבר הגיע עד תכליתה, באה התורה ולימדה: אף הנראה סברא - פסוק הוא, דבר שמים הוא, ולא משכל אנוש בא... ("בני יששכר", מאמר י').

**גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול**

**להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764\***

... ובדאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"  
מגן שר התורה  
מגן ראש הישיבה  
הג"ר קניבסקי זצוק"ל  
הג"ר אדלשטיין שליט"א

**מתחילים. מהתחלה.**

**ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך**

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מהתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים! ו... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חזקים בסיפוק רוחני עצום!

**חודש ראשון התנסות חינם**



קבע עיתים ללימוד < עכשיו > **3029\***

